

กัญชา และกัญชงในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

ภญ.พรชนก เจนศิริศักดิ์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางได้รับความนิยมทุกยุคสมัย ส่วนประกอบสำคัญที่ใช้ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เพื่อเสริมความงามยังได้รับความสนใจ และมีการพัฒนาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ขณะนี้กระแสกัญชา กัญชง ได้รับความสนใจอย่างมาก และนำมาเป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์สุขภาพทั้งอาหาร ยา และเครื่องสำอาง มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อให้การนำมาใช้ได้อย่างถูกกฎหมาย ช่วยเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคพร้อมกับ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการ

กัญชา (Marijuana) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa* L.subsp. indica ส่วนกัญชง (Hemp) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa* L. Subsp พืชทั้งสองมีสารสำคัญ ในกลุ่มแคนนาบินอยด์ คือ Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC) เป็นสารเสพติดและมีฤทธิ์กระตุ้นประสาท ส่งผลต่ออารมณ์ ความจำ ความรู้สึก ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เคลิบเคลิ้ม ออยากอาหาร และลดอาการคลื่นไส้ และสาร cannabidiol (CBD) ไม่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท มีฤทธิ์ระงับอาการปวด ลดการอักเสบ ลดอาการชักเกร็ง และลดความกังวล พืชทั้ง 2 ชนิดมีลักษณะ ที่แตกต่างกัน เช่น สีของใบ (กัญชงสีอ่อนกว่า) ลักษณะการเรียงตัวของใบ (กัญชงใบเรียงห่างกว่ากัญชา) ความสูง ของต้น (กัญชงสูงกว่ากัญชา) และจำนวนแฉกของใบ (กัญชงมีจำนวนแฉกของใบมากกว่ากัญชา) ปริมาณสารสำคัญ (กัญชงมีปริมาณ THC น้อยกว่า 1 % และมีสัดส่วนระหว่าง CBD มากกว่า THC แต่ในกัญชามีสาร THC 1- 15% และมีปริมาณ THC สูงกว่า CBD) เปลือกเส้นใย (กัญชงจะละเอียด เหนียว ลอกง่าย และให้เส้นใยคุณภาพสูง ส่วนกัญชาเปลือกเส้นใยจะหยาบ บาง ลอกยาก และให้เส้นใยคุณภาพต่ำ) ^(1,2)

เดิมกัญชา กัญชง จัดเป็น Narcotic natural and synthesis ซึ่งเป็นวัตถุห้ามใช้ลำดับที่ 306 ในบัญชีท้าย ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ชื่อวัตถุต้องห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง พ.ศ. 2559 ซึ่งเดิมห้ามนำ กัญชา กัญชงผสมในเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาไม่รับจดทะเบียนเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของ กัญชา กัญชง จนกระทั่ง วันที่ 15 ธันวาคม 2563 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษ ในประเภทที่ 5 พ.ศ. 2563 ยกเว้นให้ บางส่วนของพืช กัญชา กัญชง ไม่จัดเป็นยาเสพติดให้โทษ ส่วนของพืชกัญชา กัญชงที่ได้รับการยกเว้น สามารถนำมาใช้ในเครื่องสำอางได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น การใช้น้ำมันหรือสารสกัด จากเมล็ดกัญชง การใช้ส่วนของกัญชาและกัญชง และการใช้สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอล (Cannabidiol) จาก กัญชาและกัญชงในเครื่องสำอางซึ่งสารแคนนาบิไดโอลมีคุณสมบัติเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ ปรับสภาพผิว ปกป้องผิว⁽³⁾

รวมถึงสาร เทอร์ปีน (Terpene) จะให้กลิ่นเฉพาะเป็นน้ำมันหอมระเหยสกัด ที่มีในกัญชา กัญชานำมาใช้ประโยชน์กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง น้ำหอมที่เน้นกลิ่นหอมมะโรมาที่ช่วยให้ร่างกายผ่อนคลาย⁽⁵⁾ เหล่านี้ล้วนเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาตำรับเครื่องสำอางในประเทศไทยให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ในการยื่นจดแจ้งกัญชาและกัญชงในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ก่อนผลิตเครื่องสำอาง ต้องทำความเข้าใจและจัดประเภทผลิตภัณฑ์ให้ถูกต้องตามนิยาม “เครื่องสำอาง” ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 คือ วัตถุที่ใช้สำหรับทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ ฯลฯ กับส่วนภายนอกของร่างกายมนุษย์ รวมถึงการใช้กับฟันและเยื่อในช่องปาก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความสะอาด เพิ่มความสวยงาม หรือระงับกลิ่นกาย หรือปกป้องดูแลส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้อยู่ในสภาพดี รวมทั้งเครื่องประทินผิวต่าง ๆ แต่ไม่รวมเครื่องประดับและเครื่องตกแต่ง ซึ่งเป็นอุปกรณ์ภายนอกร่างกาย เท่านั้น หากอ้างวัตถุประสงค์เพื่อบำบัดรักษาโรคหรือแสดงสรรพคุณส่งเสริมสุขภาพ ไม่นับว่าเป็นเครื่องสำอาง

สำหรับหลักเกณฑ์และข้อกำหนดการจดแจ้งกัญชงและกัญชาในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. การใช้น้ำมันหรือสารสกัดจากเมล็ดกัญชาในเครื่องสำอาง : สามารถขอจดแจ้งการผลิตและรับแจ้งผลิตเครื่องสำอางได้ทุกประเภท แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือ “น้ำมันจากเมล็ดกัญชง” หรือ “สารสกัดจากเมล็ดกัญชง” ในวัตถุดิบและ

เครื่องสำอางพร้อมใช้ จะต้องมีส่วน THC ปนเปื้อนไม่เกิน 0.2 % ยกเว้น ผลิตภัณฑ์รูปแบบ soft gelatin capsule, ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในช่องปาก และผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริเวณจุดซ่อนเร้นในเครื่องสำอางพร้อมใช้ต้องมี THC ปนเปื้อนไม่เกิน 0.001 % ไม่อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบ “น้ำมันจากเมล็ดกัญชง” หรือ “สารสกัดจากเมล็ดกัญชง” ที่นำเข้าจากต่างประเทศ

2. การใช้ส่วนของกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอาง : สามารถขอจดแจ้งการผลิตเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วล้างออกเท่านั้น และมีเงื่อนไขสำคัญคือ THC ปนเปื้อนไม่เกิน 0.2 % และห้ามใช้ส่วนของกัญชาและส่วนของกัญชงในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในช่องปากและผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริเวณจุดซ่อนเร้นสำหรับส่วนของกัญชาและกัญชงที่นำมาใช้ในการผลิตเครื่องสำอาง ต้องเป็นกัญชาและกัญชงที่ทำให้แห้งแล้ว ซึ่งเป็นวัตถุดิบจากเปลือก ลำต้น เส้นใย กิ่งก้าน ราก ใบและกากหรือเศษที่เหลือจากการสกัดกัญชา กัญชง ที่แตกต่างกันคือกรณีนำกัญชามาใช้เป็นส่วนประกอบ ห้ามนำส่วนของเมล็ด ช่อดอก หรือใบที่ติดยอดช่อดอกมาใช้ ส่วนของกัญชงห้ามนำส่วนของช่อดอก หรือใบที่ติดยอดช่อดอกมาใช้ แต่สามารถใช้ส่วนของเมล็ดกัญชงได้ และอนุญาตให้ใช้วัตถุดิบที่ได้จากในประเทศและผลิตเครื่องสำอางในประเทศเท่านั้น

3. การใช้สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอด (Cannabidiol) จากกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอาง : สามารถขอจดแจ้งการผลิตและรับแจ้งผลิตเครื่องสำอางได้ทุกประเภท แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือในเครื่องสำอาง

พร้อมใช้จะต้องมีสารแคนนาบิไดโอล (Cannabidiol) ไม่เกิน 1% (w/w) และปริมาณ THC ปนเปื้อน ไม่เกิน 0.2 % ยกเว้นแต่ กรณีเครื่องสำอางพร้อมใช้ รูปแบบน้ำมัน หรือผลิตภัณฑ์รูปแบบ soft gelatin capsule ต้องมี THC ปนเปื้อนไม่เกิน 0.001 % และ ห้ามใช้ส่วนของกัญชาและส่วนของกัญชงในผลิตภัณฑ์ ที่ใช้ในช่องปากและผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริเวณจุดซ่อนเร้น และสารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอล (Cannabidiol) จากกัญชาและกัญชงที่นำมาใช้เป็นส่วนประกอบ จะต้องสกัดจากพืชกัญชาหรือกัญชงเท่านั้น ไม่ใช่ สารแคนนาบิไดโอล (Cannabidiol) ที่ได้จากการสังเคราะห์ และอนุญาตให้ใช้วัตถุดิบที่ได้จากในประเทศและผลิตเครื่องสำอางในประเทศเท่านั้น

4. การใช้สารกลุ่มเทอร์ปีน (Terpene)

ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง : อนุญาตให้ใช้สารกลุ่ม เทอร์ปีนในวัตถุประสงค์เพื่อแต่งกลิ่นผลิตภัณฑ์ (Fragrance) โดยปริมาณความเข้มข้นรวมของ สารเทอร์ปีนที่ใส่ในสูตรทั้งหมด ต้องไม่เกิน 1%

การสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถผลิต และจัดจังกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอางให้เป็นไป ตามข้อกำหนดตามกฎหมายนั้นมียาละเอียดที่มาก พอสมควร นอกจากการพัฒนาสูตรตำรับที่ดี

แหล่งที่มาวัตถุดิบถูกต้อง ผู้ประกอบการยังจำเป็นต้อง ศึกษารายละเอียดของตำรับทั้งส่วนประกอบและ ปริมาณการใช้ให้ถูกต้อง รวมถึงการแสดงฉลาก คำเตือน จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เอกสาร ประกอบการพิจารณาที่สำคัญคือ เอกสารแสดง ผลวิเคราะห์ปริมาณ THC ในวัตถุดิบ ซึ่งจะต้องออก จากห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองตามที่สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยากำหนด เอกสารระบุ แหล่งที่มาของวัตถุดิบ หลักฐานการรับ/ซื้อส่วนของ กัญชง ที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและ ยา หนังสือรับรองจากผู้ผลิตเครื่องสำอางเพื่อรับรองว่า จะไม่บรยายสรรพคุณเกินขอบข่ายความเป็น เครื่องสำอาง จะเห็นได้ว่าหากผู้ประกอบการมีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์และข้อกำหนดดังกล่าว ประกอบกับเจ้าหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำเพิ่มเติม วางแผนร่วมกันเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มต้นการผลิต จะช่วยลดระยะเวลาในการขออนุญาตจดทะเบียนให้ รวดเร็ว เพิ่มโอกาสในการวางจำหน่ายกัญชาและ กัญชงในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในประเทศ อย่างแพร่หลาย ถูกต้องตามกฎหมาย และปลอดภัย กับผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

1. ดร.ภญ.ผกาทิพย์ รื่นระเริงศักดิ์ .ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กัญชากับการรักษาโรค.
[อินเทอร์เน็ต].2564[เข้าถึงเมื่อ 2564 กันยายน 27] เข้าถึงได้จาก
<https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/453/กัญชา/>
2. มนทิรา สุขเจริญ และ พันธวิศ สัมพันธ์พานิช. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จุดเริ่มต้น
ว่าด้วยเรื่องของ “เฮมพ์” หรือ “กัญชง” ที่ไม่ใช่ “กัญชา”. วารสารสิ่งแวดล้อม 2562;3
3. ศรายุทธ ระดาพงษ์, พรราว ศุภจริยาวัตร, เมธิณ ผดุงกิจ. ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของกัญชา.
วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2564; 1: 219-228
4. ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา.กัญชง กัญชา ความเหมือนบนความต่าง.[อินเทอร์เน็ต].2564[เข้าถึงเมื่อ 2564
กันยายน 27] เข้าถึงได้จาก <https://sciplanet.org/content/8707#>
5. นิธิพัฒน์ พุฒธรรม.อย.แนะวิธีการจัดแจ้งเครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของกัญชา กัญชง.เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์
[อินเทอร์เน็ต].2564[เข้าถึงเมื่อ 2564 กันยายน 27] เข้าถึงได้จาก
https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_178518
- 6.ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชงในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง 17 พฤษภาคม 2564
7. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้สารสกัดที่มีสารแคนนาบินอยด์ออกจากกัญชาและกัญชงในเครื่องสำอาง
พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง 17 พฤษภาคม 2564
8. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การใช้ส่วนของกัญชาในเครื่องสำอาง พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 138 ตอนพิเศษ 105 ง 17 พฤษภาคม 2564
9. กองควบคุมเครื่องสำอาง และวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา .หลักเกณฑ์และข้อกำหนด
การจัดแจ้งกัญชง และกัญชาในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง 2564;1-8
10. เภสัชกรหญิงสุภาวดี ชีระวัฒน์สกุล กองควบคุมเครื่องสำอาง และวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหาร
และยา .แนวทางการกำกับดูแลเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมจากกัญชง/กัญชา เป็นส่วนประกอบ 2564